

A Farkas Archívumhoz tartozó 78 db papír alapú műtárgy restaurálása

A Farkas Archívum a királyi udvartartás kutatási témájához kapcsolódó, különleges jelentőségű emléktárgy, amely különálló gyűjteményként 2013-ban került múzeumunk birtokába Ferenczy Ida, Erzsébet királyné felolvasó hölgye családjának leszármazottjaitól. Ferenczy Ida levelezését és iratait tartalmazza 1864-től, a királyi udvarba kerülésétől 1928-ban bekövetkezett haláláig. 1540 db levelet, levélfogalmazványt, táviratot, újságkivágást, receptet és számos egyéb dokumentumtípust foglal magában. A levelek főleg magántermészetű témák körül forognak, de aktuálpolitikai és társasági témákat is érintenek, például a kiegyezési tárgyalásokat és a dualizmus korának kormányzati ügyeit. Emiatt hiánypótló forrás a korszak kutatói és az érdeklődők számára.

Az iratanyagot Egon C. Corti, Erzsébet királyné első életrajzírója forrásként használta az 1930-as években, ám később nem volt kutatható. Korábbi tulajdonosa, a család leszármazottja 1992 után két kötetben közölt belőle válogatást, (*Kedves Idám!* és *Útközben Erzsébet királynéval* címmel) - valamint az utóbbi két és fél évtizedben gyakran szerepeltek darabjai időszakos kiállításainkon, például a Ferenczy Idáról szóló *Az ereklés hölgye*, 2004, Erzsébet mítosza, 2007, *Titánia lovagjai kiállítás sorozat, 2008-2014*, a *Levelek a királyi udvarból*, 2015, az *Utazik az Udvar!* 2017. *Rejtett remekművek 2019. Sisitől az Erzsébet mítoszig 2023.* kiállításokon, valamint az állandó kiállításunk *Erzsébet királyné emlékkiállítás* című részében, felújítva 2020-ban. Feldolgozását folyamatosan végezzük, eredményeit előadásokon, konferenciákon, publikációkban és kiállításokon tesszük közzé. A fent említett kötetek javított és kibővített formában való kiadásával, is igyekszünk ismertségét növelni, és készülünk újabb kötetek kiadására is.

A Farkas Archívum tárolását a gyűjteményünk Adattárában, kiváló biztonsági és műtárgyvédelmi körülmények között tudtuk megoldani. A nyilvántartást HunTéka múzeumi nyilvántartó programmal végezzük, a digitalizálás állományvédelmi okokból még nem fejeződött be. Az iratanyag egy részének állapota ugyanis - amint azt Peller Tamás restaurátor megállapította - az elmúlt évtizedek viszontagságai miatt veszélyeztetett, restaurálásuk 2014 óta tart. Az első ütemhez úgy válogattunk az anyagból, hogy mindenféle beavatkozással érintett (foltos, öntapadós szalaggal javított, szakadt, hiányos, cementálódott szennyeződéssel átitatott, savas alapanyagú) tárgy kerüljön bele, így ennek tapasztalatai alapján terveztük és ütemezzük a soron következő munkákat.

Ennek alapján, sürgősség szerint ütemezve eddig **629** dokumentumot, illetve dokumentumtöredéket restauráltattunk saját forrásból, illetve az NKA támogatásával. Az idén az iratanyagból újabb **78** db műtárgy restaurálására került sor, szintén vegyes összetételben.

Az elmúlt évek tervszerű munkájának eredményeképpen vége felé közeledik a gyűjtemény veszélyeztetett részének állagmegóvása. A szennyezettség és ragasztó szempontjából legsürgősebben kezelendő dokumentumokat az alábbi szerzőknél teljeskörűen elvégeztük:

Andrássy Gyula, Falk Miksa, I. Ferenc József, Festetics Mária, Gizella főhercegnő,
Hauszmann Alajos, Károlyi István, Korniss Miklósné, Rudolf Lichtenstein, Mária Valéria

főhercegnő, Mikes Janka, Alfred Montenuovo, Nopcsa Ferenc, Eduard Paar, Sztáray Irma, Thurn und Taxis Margit és Albert, Vécsey Mária, Wittelsbach Erzsébet.

Dokumentumtípus szempontjából: a 2024-2025-ös ütemmel a ragasztott szalagos, savasodó táviratok mindegyike restaurálva van.

Forráskiadványaink közül, melyek az irathagyatékon alapulnak, legjelentősebb Tolnayné Kiss Mária 1992-ben megjelent *Kedves Idám!* című leveleskönyvének új, átdolgozott és fotókkal kiegészített kiadása 2016-ban. 2022-ben Tolnayné Kiss Mária újabb forráskiadványát, az eredetileg 1998-ban kiadott, mára már szinte elérhetetlen *Útközben Erzsébet királynéval* című könyvet adtuk ki Faludi Ildikó és Kaján Marianna kolléganőink átdolgozásában. Hosszabb távon tervezzük további forrásközlő kiadványok megjelentetését az iratanyag felhasználásával.

Az elmúlt években az ország több pontján is készítettünk időszak kiállításokat ezen források felhasználásával: *Úton Erzsébet királynéval* címen 2022-23-ban Gyulán, *Sisitől az Erzsébet-mítoszig* 2023-ban Zalaegerszegen, „*Szívből ölel Erzsébet*”. *Sisi magyar kötődései* címmel 2025-ben Szarvason megrendezett időszak kiállítások anyagában hasznosult az iratanyag. Tervezzük, hogy további kisebb és nagyobb kiállításokon, valamint kiadványainkban és forrásközlésekben szintén meg fognak jelenni a digitalizálható darabok.

Az iratgyűjtemény állagvédelmi munkáit sok éven át Peller Tamás restaurátor végezte, ám más elfoglaltságai miatt ezt a munkát át kellett adnia Orosz Katalin papír-bőr restaurátor művésznek, majd Gönczi Péter vette át a munka folytatását. A restaurálás a benyújtott tervek szerint, két ütemben készült el, végdokumentációja alább olvasható. A restaurálási költségekhez a NKA Közgyűjteményi Kollégiuma 400.000 Ft vissza nem térítendő támogatással járult hozzá. Ezúton is köszönjük a segítséget!

Készítette: Kovács Éva muzeológus

Gödöllő, 2025. szeptember 25.

Erzsébet királyné tárlatvezetést tart *Szívből ölel Erzsébet* című időszak kiállításunk megnyitóján 2025. július 5-én a szarvasi Tessedik Sámuel Múzeumban

Képek a szarvasi kiállításról

Levelek és történetek megjelenítése: nemes másolatok és a kapcsolódó videók QR kódjai

A kiállítás átnézeti képe, a vitrin oldalán gyermekeknek szóló tartalmakkal

A kiállítás plakátja

„Szívből ölel,
Erzsébet”

Lisi
MAGYAR KÖTŐDÉSEI

Helyszín: Tessedik Sámuel Múzeum
5540 Szarvas, Vajda Péter u. 1.

TESSEDIKMUZEUM.HU

2025.
JÚLIUS 6. -
OKTÓBER 5.

A Gödöllői Királyi Kastély és a
Tessedik Sámuel Múzeum
időszaki kiállítása

8360 Keszthely, Rákóczi út 23a.

Tel.: 06-30-1560902

E-mail: compactor.rest@gmail.com

**A Gödöllői Királyi Kastély Múzeum gyűjteményébe tartozó
78 db papír alapú boríték, kéziratok levél, kisnyomtatvány
leírása és restaurálási dokumentációja**

Készítette:

Gönczi Péter
restaurátor
Keszthely, 2025 02 25

A Gödöllői Királyi Kastély Múzeum gyűjteményébe tartozó 78db papír alapú boríték, kéziratot levél, nyomtatvány, távirat leírása és restaurálása.

A Gödöllői Királyi Kastély gyűjteményébe került Farkas Archivum történelmünk ismert személyeinek személyes, írott emlékeit őrizték meg. A 78 db tárgy a gyűjtemény töredéke, kiválogatásukat állapotuk és értékük indokolta: a szennyezett, poros, sáros, öntapadós csikokkal javított, szakadt, hiányos műtárgyak restaurálását állapotuk teszik szükségessé. Az ajánlat az archivum restaurálásának nyolcadik ütemének leírása.

A restaurálás célja a káros, lebomlási folyamatok lassítása, esetleges megakadályozása, a tárolás, használat során lerakódott szennyeződések eltávolítása és a sérülések, hiányok pótlása megfelelő mechanikai tartóerő biztosítása fennmaradásuk, kutathatóságuk és kiállíthatóságuk érdekében.

Tárgyleírás I.

BATTHYÁNY LAJOS grófné, ANDRÁSSY ILONA grófnő Gysz. 3957. /

9. BATTHYÁNY ILONA grófnő távirata FERENCZY IDÁHOZ, a Semmeringre (Südbahnhotel)

„Kepet elhelyeztem ...” kezdettel, „Illona” aláírással.

Dátum: Budapest (1908) szept. 5.

2 oldal, 1 beírt. 1905. szeptemberi távirati úrlapon

FESTETICS MÁRIA Gysz. 3970/

133. FESTETICS MÁRIA grófnő francia nyelvű távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe

Dátum: 17/2 (=1893. febr. 17.) Feladás: Vienna-Torino

Eredeti távirati nyomtatványon. Aláírás: Marie.

201. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt levelének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁ-hoz, Budapestre (hotel Hungaria)

Dátum: Söjtör 1903 Oct. 29k

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és a hátlapon 1 db érk. postabélyegzéssel

212. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt levelének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁ-hoz, Bécsbe (Zenogasse 16-18)

Dátum: (Söjtör) 1905-29-9.

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és a hátlapon 1 db érk. postabélyegzéssel.

227. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt levelének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁ-hoz, Bécsbe (Zenogasse 16-18)

Dátum: Söjtör 1908 Oct. 24

Sérült boríték, 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és a hátlapon 2 db érk. postabélyegzéssel.

230. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt, borítékban kézbesített levelének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁ-hoz, Bécsbe (Reisnertsr. 28-ból 30-ba)

Dátum: (1908. dec.15.)

Madame Ferenczy feliratú boríték

245. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt levelének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁ-hoz, Bécsbe (Grünberggasse 16)

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel. A címdalon Ferenczy Ida ceruzás írása: 1913. Április 10én.

262. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt levelének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁ-hoz, Bécsben (Grünberggasse 16)

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel. A címdalon F.I. ceruzás írása: Május 16án 1916.

282. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt levelének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁ-hoz, Bécsbe (Grünberggasse 16)

Dátum: (1920. márc. 5.) Söjtör.

ajánlási ragcédulával, hátlaon 4 db lebélyezett bélyeggel, 2 db ind. postabélyegzéssel, Söjtör Marie Festetics írással. Címlapon: CENZURÁLVA pecsét.

288. FESTETICS MÁRIA grófnő tintával írt levele FERENCZY IDÁ-hoz, feltehetően Bécsbe

„Kedves Franczlim!” megszólítással, „Mari” aláírással.

Dátum: Söjtör 1921 8/29

4 oldal, 4 beírt. Szakadt (és ezért kis mértékben hiányos szövegű) levélpapíron.

HABSBURG-LOTHRINGEN GIZELLA főhercegnő Gysz. 3971/

1. GIZELLA főhercegnő távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

„Frau von Ferenczy, Wien” megszólítással, „Gisela” aláírással.

Dátum: Schönbrunn 1/12 1898.

2 oldal, 1 beírt. Díszes, kétféjű sasos, nyalakú udvari távirati űrlap.

2. GIZELLA főhercegnő tintával írt színezett képeslapja FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

„Besten Dank ... ” kezdettel, „Gisela” aláírással.

Dátum: (München) 18.5.09.

2 oldal, 1 beírt. Színezett müncheni városképi részlet, 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel.

HAUSZMANN ALAJOS -doboz Gysz. 3972 /

7. HAUSZMANN ALAJOS műegyetemi tanár távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Zenogasse 16, Hofvilla) német nyelven

dátum: Alsotatrafuere, 11/8 (1907)

„Statue ist gut ...” kezdettel, „Prof. Hauszmann” aláírással.

2 oldal, 1 beírt, Bpesti átmenő bélyegzés, 1905 szeptemberi távirati űrlap.

13. SZALAY IMRE báró múzeumigazgató tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Reisnerstrasse 30.) + BORÍTÉK

„Méltóságos Asszonyom,” megszólítással, „Szalay” aláírással.

Dátum: Budapest 908 I/30

4 oldal, 2 beírt. A levélpapíron a Magyar Nemzeti Múzeum képe szerepel fejlécként, továbbá a borítékkal azonosan A Magyar Nemzeti Múzeum Igazgatója, Budapest felirat. A borítékon 1 db lebélyezett bélyeg, 1-1 db ind. és ér. postabélyegzés.

KÁROLYI ISTVÁN Gysz. 3976 /

3. KÁROLYI ISTVÁN gróf távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

„Ha valaki úgy ... !” kezdettel, „Karolyi pista” aláírással.

Dátum: Nagykároly, 11. Sept. (1898)

2 oldal, 1 beírt.

5. KÁROLYI ISTVÁN grófné tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Bécsen át (Reisnersrasse 30) a Semmeringre (Hotel Südbahn) + BORÍTÉK

„Kedves Ida!” megszólítással, „Károlyi Margit” aláírással.

Dátum: N.Károly, 22/8 (1907)

4 oldal, 3 beírt. Fekete keretes, kissé sérült levélpapíron és borítékban. A borítékon 1 db lebélyezett bélyeg, 1-1-1 db ind., átmenő és ér. postabélyegzéssel.

LICHTENSTEIN RUDOLF Gysz. 3979 /

23. RUDOLF LIECHTENSTEIN herceg tintával írt, német nyelvű, kézbesített névjegyének BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Reisner str.)

A boríték Erster Obersthofmeister Fürst Liechtenstein fejléces.

24. RUDOLF LIECHTENSTEIN herceg tintával írt, német nyelvű, kézbesített levele FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Reisner str.) + BORÍTÉK

„Bitte lassen Sie sich ... ” kezdettel, „SzHg” aláírással.

2 oldal, 2 beírt. A kartonkártyán és a borítékon Erster Obersthofmeister Fürst Liechtenstein fejléc. A borítékon vörös színű viaszpecsét, „Apost. Majestät Erster Obersthofmeister” körfelirattal és kétfejű sasos címerrel.

MÁRIA VALÉRIA

Gysz. 3982 /

8. MÁRIA VALÉRIA főhercegnő tintával írt levélkártya BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Burg)

A borítékon ajánlási ragcédula, 1 db ind. postabélyegzés, a hátapon vörös viaszpecsét hercegi címerrel.

10. MÁRIA VALÉRIA főhercegnő tintával írt levélkártya BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

A kártya és az eredeti boríték fekete keretes. A levélkártyán domborított fekete hercegi koronával, fehér M és fekete V stilizált betűkkel.

11. MÁRIA VALÉRIA főhercegnő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

„Kedves Ida!” megszólítással, „Valérieja” aláírással, + BORÍTÉK

Dátum: Wallsee, Nov. 28kán 1898.

4 oldal, 3 beírt. A levélpapíron és az eredeti borítékon domborított fekete hercegi korona, fehér M és fekete V stilizált betűkkel. A levélpapír és a boríték fekete keretes, utóbbin ajánlásir agcédula, 1-1 db ind. és ér. postabélyegzés, a hátapon fekete viaszpecsét, elmosódott hercegi kettős címerrel.

12. MÁRIA VALÉRIA főhercegnő távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg), német nyelven

„Frau von Ferenczy, Wien Burg” megszólítással, „Valérie” aláírással.

Dátum: Wallsee 5/12 1898.

2 oldal, 1 beírt. Díszes, kétfejű sasos, nagyalakú udvari távirati űrlap.

18. MÁRIA VALÉRIA főhercegnő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Lovrana-ba

„Kedves Ida!” megszólítással, „Valérieja” aláírással.

Dátum: Villa Hermes, Május 3kán 1907.

4 oldal, 3 beírt. A levélpapíron aranyozott, domborított hercegi korona, stilizált M és V betűkkel.

24. MÁRIA VALÉRIA főhercegnő távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünberggasse 16.), német nyelven, újévre.

„Wie danken herzlichst ...” kezdettel, „Valérie” aláírással.

Dátum: Niederwallsee, (1918. január 1.)

2 oldal, 1 beírt. 1918 évi távirati űrlap.

26. MÁRIA VALÉRIA főhercegnő tintával írt levélkártyája FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe

„Kedves Ida!” megszólítással, „Valérieja” aláírással.

Dátum: Wallsee, VI.4kén 1922.

(Köszöni az Erzsébet királyné szobrot, Klotz!)

2 oldal, 2 beírt.

31. FERENCZY IDA által kivágott újságcikkek (2db) az 1924. IX. 6-án elhunyt MÁRIA VALÉRIA főhercegnő temetéséről.

- a. Neues Wiener Journal 1924. szeptember 12-i számában, a 3. oldalon megjelent „Das Begräbnis der Erzherzogin Marie Valerie. Unter Begleitung zahlreicher Mitglieder der ehemaligen Hocharistokratie” című beszámoló.
- b. Ugyancsak a Neues Wiener Journal-ban akkortájt megjelent kis hír arról, hogy Fraenkel kereskedelmi tanácsos Aspern-Müncheni repülőútja során a temetés időpontjában Wallsee felett lejjebb ereszkedve egy sírcsokrot dobott le a főhercegnő sírjára. (Eine Kranzspende auf der Grab der Erzherzogin Valerie.)

MONTENUOVO ALFRÉD Gysz. 3985 /

6. MONTENUOVO ALFRÉD herceg távirata FERENCZY IDÁHOZ, Budapestre (Hotel Hungaria)

„Habe gestern ...” kezdettel, „Montenuovo” aláírással.

Dátum: Wien (Bueg), XI. 6. (1907?)

2 oldal, 1 beírt. 1906 évi magyar távirati űrlapon, express jelzéssel.

8. MONTENUOVO ALFRÉD herceg üdvözlőkártya BORÍTÉKJA, tintával is írva, FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Reisnergasse 30.)

Dátum: Wien, 6. Jänner 1909. (feladva Münchenben)

Az eredeti borítékon 1 db lebélyezett bélyeg, 1 db ind. postabélyegzés, a címzett ceruzás írása: vegyes.

10. MONTENUOVO ALFRÉD hercegné, KINSKY FRANCISKA (FANNY) grófnő írógéppel írt levele BORÍTÉKJA, FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünberggasse 16-18)

Dátum: Wien, am 24. Februar 1917. (Landskrongasse)

A borítékon 1 db lebélyezett bélyeg, 1 db ind. postabélyegzés, hátlapján tintával: Abs. Fstin v. Montenuovo Wien I. Landskrongasse

11. MONTENUOVO ALFRÉD hercegné, (FANNY) írógéppel írt levele BORÍTÉKJA, FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünberggasse 16.)

Dátum: Wien, am 11. Juni 1920.

A borítékon 1 db lebélyezett bélyeg, 1 db ind. postabélyegzés, hátlapján tintával: F. Montenuovo Fst.

NOPCSA FERENC Gysz. 3987 /

21. NOPCSA FERENC báró tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ

„Tisztelt Barátném,” megszólítással, „Franzer” aláírással.

Dátum: Schloss Hotel Heidelberg, 3. Apr. 1885.

4 oldal, 4 beírt, Schloss Hotel Heidelberg fejléces levélpapíron, kissé egérrágott!

32. NOPCSA FERENC báró tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ Ischl-be

„Tisztelt barátném,” megszólítással, odavetett N aláírással.

Dátum: Bad Kreth in Baiern, 6. Aug. 1887.

4 oldal, 3 beírt, Bad Kreuth in Baiern-fejléces levélpapíron.

76.b Újságkivágás: Neue Frei Presse nemkívánatos híradása a királyné útiprogramjáról. (1893) február 16.

96. NOPCSA FERENC báró tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Ischl-be (Kaiser Villa)

Dátum: Gastein 11. Julius 1893.

ajánlási ragcédulával, Portofrei, 1 db ind. és hátlapon 1 db érk. postabélyegzéssel. A hátlapon fekete színű viaszpecsét, Obersthofmeister I.M. körfelirattal és a kétféjű sassal.

EDUARD PAAR Gysz. 3988 /

6. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsen át Innsbruck-ba (Hotel Europa)

Dátum: (Bécs) 4/9 901.

1 db bélyeggel és 2 db portóbélyeggel, mindkét oldalon összesen 3 db ind. és 2 db érk. postabélyegzéssel.

12. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Reisnerstrasse 30)

Dátum: (Bécs) 18/4 906, 12 ½ óra.

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és hátlaon 1 db érk. postabélyegzéssel.

15. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Lovrana-ba (Beauregard)

Dátum: (Bécs) 21/5 908.

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és hátlaon 1 db érk. postabélyegzéssel.

16. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű távirata FERENCZY IDÁHOZ, a Semmeringre

„Seine Majestät danken ... ” kezdettel, „gdk paar” aláírással.

Dátum: Ischl, 18/8 190?.

1905 szeptemberi kiadású normál távirati űrlap.

20. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

Dátum: Budapest 23/10 908.

2 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és hátlaon 1 db érk. postabélyegzéssel.

29. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és hátlaon 1 db érk. postabélyegzéssel.

30. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

Dátum: Ischl 16/7 910.

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel. Hátlaon szakadt.

49. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16) + BORÍTÉK

„Verehrte Nachbarin” megszólítással, „Eduard Paar GdK” aláírással.

Dátum: (Bécs) 4/12 Abds. 914.

4 oldal, 2 beírt. A levélpapíron aranyszínű kétféjű sasos ovális dombornyomásos jel, benne vörös kereszt, alatta Offizielle Kriegsfürsorge félkörfelirattal. Eredeti borítékkal (sérült), 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel.

50. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelven kiegészített üdvözlőkártyája FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16) + BORÍTÉK

„Herzliche Weihnachtsgüsse (előnyomtatott) der lieben Nachbarin vom alten Eduard Paar” szöveggel.

Dátum: (Bécs, 23/12 914.)

A kártyára ragasztott fenyőgallyacskák és rögzítésre fekete-sárga dísz-szalag. Eredeti borítékkal, 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel. Selyempapír-béléses borítékban.

59. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

Dátum: (Schönbrunn) 17/9 915.

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel. Címoldalon Ferenczy Ida ceruzás írása: 1915. Sep. 7én

60. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

Dátum: (Bécs) 3/12 915.

A boríték selyempapír-béléses, 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel. Címoldalon Ferenczy Ida ceruzás írása: 1915. Dezsember

65. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

Dátum: (Bécs) 21/42 916.

4 oldal, 3 beírt. Eredeti borítékkal, selyempapír-béléses, 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel.

69. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

Dátum: (Bécs) 7/9 916.

A boríték selyempapír-béléses, 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel.

71. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16)

Dátum: (Bécs) 12/11 916.

A borítékon a címzés más kéz írása, 1 db szakadt lebélyezett bélyeggel, ajánlási ragcédulával, 1 db csonka ind. postabélyegzéssel. A címoldalon és a hátoldalon Ferenczy Ida ceruzás írásai: Gróf Paar – Paar Eduard átnézni-valók

73. EDUARD PAAR gróf tintával írt, német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, a Semmeringre (Südbahnhotel)

Dátum: Laxenburg 2/8 1917?

A borítékon a címzés idegen kéz írása, a levélpapír és a boríték fekete keretű, 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel. A címoldalon Ferenczy Ida ceruzás írása: Paar 1917.

SCHRATT KATALIN Gysz. 3991 /

2. SCHRATT KATALIN tintával írt levele FERENC JÓZSEFHEZ, Bécsben

„Mein allergnädigster Herr und Kaiser!” megszólítással, „Katharina Schratt” aláírással.

Dátum: Wien, 11 – April 1890.

4 oldal, 2 beírt. A megszólítás felett Ferenc József ceruzával írt szavai: Kérem nekem csak egy szóval mondani, hogy szabad e ma tíz órakor hozzá jönnem. Ferencz József

4. SCHRATT KATALIN tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsben, kézbesítve

Dátum: Ischl den 16. August 1896.

tintával írt címzéssel: Hochwohlgeboren Frau von Ferenczy etc. etc. etc. Ballhausplatz 6., Wien

5. SCHRATT KATALIN sürgős távirata FERENCZY IDÁHOZ, Gastein-ba (Hotel Straubinger, Wildbad Gastein)

„Um gotteswillen ist es wahr dass unsere kaiserin in genf verunglueckt ist? will sofort nach wien bitte um antwort = schratt hotel elisabeth zell am see +”

Dátum: Zell am See, 10/9 98

2 oldal, 1 beírt. Kissé sérült távirati úrlapon, Badgastein fogadópecséttel.

6. SCHRATT KATALIN távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (12 Gruenberggasse 16)

„Danke innigst fuer liebes telegram wuensche alles gute fuer 1919 viele gruesse = k. schratt =”

Dátum: Bad Ischl 30 12 /19/18.

2 oldal, 1 beírt. 1918-as évjáratú távirati úrlapon.

SENNYEY MÁRIA Gysz. 3992 /

3. SENNYEY MÁRIA bárónő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, ...

„Kedves jó Idám!” megszólítással, „Széchenyi-Sennyey Miczid” aláírással.

Dátum: Somogy Tarnócza ? Okt. 22én

2 oldal, 2 beírt. Fekete keretes kartonpapíron, egyszer hajtogatott.

SZTÁRAY IRMA Gysz. 3994 /

33. SZTÁRAY IRMA grófnő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe

„Kedves Idám!” megszólítással, „Irmád” aláírással.

Dátum: San Remo 5/I 1898.

4 oldal, 4 beírt.

THURN und TAXIS MARGIT ÉS ALBERT Gysz. 3995 /

1. THURN und TAXIS MARGIT főhercegnő távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe

„Szivem milyiboel...” kezdettel, „Margit” aláírással.

Dátum: 1907. február 18. Regensburg

1905 szeptemberi távirati úrlapon. 1-1 db ind. és ér. bélyegzéssel.

2. THURN und TAXIS ALBERT herceg tintával írt német nyelvű levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 16.)

Dátum: Regensburg-Schloss, den 17ten Juli 1926.

5. THURN und TAXIS MARGIT főhercegnő tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Grünbergstr. 6)

Dátum: Garatshausen 1927. 16. VII.

A boríték fekete keretes, a boríték hátlapján csak a fekete hercegi korona. 1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. postabélyegzéssel (Tutzing)

6. THURN und TAXIS ALBERT herceg távirata német nyelven FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe, (Grünbergstr. 16.)

„Gut heimgekehrt...” kezdettel, „Albert” aláírással.

Dátum: Regensburg, jún. 10. (1925-1928)

1925 évi távirati úrlapon. 1 db ér. postabélyegzéssel, címzett ceruzás ráírásával: Regensburg –

7. THURN und TAXIS MARGIT főhercegnő távirata FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Schönbrunnba)

„Szivem melyeboel...” kezdettel, „Margit” aláírással.

Dátum: Alcsut jún. 5 (1925-1928)

1925 évi távirati úrlapon, 1 db ér. postabélyegzéssel, Budapesten át küldve, „Parkhotel, Wachstube, unbekannt” ceruzás keresőszolgálati írással.

VÉCSEY MÁRIA bárónő Gy.sz. 3997/

5. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

„Kedves jó Idám!” megszólítással, „V. Mária” aláírással. + BORÍTÉK

Dátum: (Lichtenegg) 894. Április 4én

4 oldal, 4 beírt. Schloss Lichtenegg, Post Wels, O. Oest. Fejléces levélpapíron és borítékkal. Ajánlási ragcédulával, hátlapon vörös színű viaszpecséttel, Kammer Ihr. K.u.K. Hoheit der Durchl. Frau Erzherz. Marie Valerie-körfelirattal, belül kettős címerrel.

7. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁNAK, Gödöllőre

Dátum: Ischl, 894. Szept. 29én

ajánlási ragcédulával, 1 db ind. és hátlapon 1 db ér. postabélyegzéssel. Hátlapon töredezett vörös színű viaszpecséttel, ... Marie Valerie-körfelirattal, belül koronás kettős címerrel.

8. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

Dátum: (Lichtenegg) 894. Decz. 20án

Post Wels, O. Oest. Fejléces borítékkal. Ajánlási ragcédulával, 1 db ind. postabélyegzéssel. A hátlapon vörös színű viaszpecséttel, Kammer Ihr. K.u.K. Hoheit der Durchl. Frau Erzherz. Marie Valerie-körfelirattal, belül császári koronás kettős címerrel.

10. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Gödöllőre

„Kedves Idám!” megszólítással, „Mária” aláírással.

Dátum: Ischl, 895. Szept. 20án

4 oldal, 1 beírt.

13. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

Dátum: Lichtenegg, 96.febr.28án

ajánlási ragcédulával, 1 db ind. postabélyegzéssel. Hátlapon fekete színű viaszpecsét, Kammer Ihr. K.u.K. Hoheit der Durchl. Frau Erzherz. Marie Valerie-körfelirattal, császári koronás, kettős címeres belsővel.

15. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Schönbrunn-ba

Dátum: (Lichtenegg) 897. Május 23án

Post Wels, O. Oest. fejléces boríték. Ajánlási ragcédulával, 1 db ind. és hátlapon 1 db ér. postabélyegzéssel. Hátlapon vörös színű viaszpecsét, Kammer Ihr. K.u.K. Hoheit der Durchl. Frau Erzherz. Marie Valerie-körfelirattal, belül császári koronás kettős címerrel.

17. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, kézbesítve a bécsi Hofburg-ba

Dátum: Péntek. 99.2./10. (Hofburg)

A boríték fekete keretű, Im höchsten Dienste Ihrer k. und k. Hoheit der durchl Frau Erzherz. Marie Valerie-fejléccel.

18. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, ... Bad Gastein?

„Kedves Idám!” megszólítással, „V. Mária” aláírással.

Dátum: Ischl. 899. Aug. 2-án

4 oldal, 4 beírt. Fekete keretű levélpapíron, rajta Im höchsten Dienste Ihrer K.u.K. Hoheit der Durchl. Frau Erzherz. Marie Valerie-fejléc.

19. VÉCSEY MÁRIA bárónő tintával írt levele FERENCZY IDÁHOZ, Bad Fusch-ba (Hotel Weilguni)

„Kedves Idám!” megszólítással, „V. Mária” aláírással.

Dátum: Ischl. 899. Aug. 17-én

4 oldal, 3 beírt. Fekete keretes levélpapíron, rajta Im höchsten Dienste Ihrer K.u.K. Hoheit der Durchl. Frau Erzherz. Marie Valerie-fejléc.

24. VÉCSEY MÁRIA bárónő levélkártyája, tintával írva FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Reisnersrt. 30.)

„Édes jó Idám!” megszólítással, „Mária” aláírással.

Dátum: legkésőbb 1904 húsvét táján, mert utána zárdába vonult.

4 oldal, 2 beírt. Szürke színű, Wien – Hofburg – dombornyomásos levélpapíron.

25. VÉCSEY PAULINE bárónő tintával írt levele BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁHOZ, Bécsbe (Hofburg)

Dátum: Sárköz 7/1. 93.

1 db lebélyezett bélyeggel, 1 db ind. és hátlapon 1 db érk. postabélyegzéssel.

26. VÉCSEY MÁRIA bárónő levél BORÍTÉKJA FERENCZY IDÁNAK címezve

Wels, 1895. április 19. Schloss Lichtenegg-levélboríték

Tárgy- és állapotleírás II.

A hasonló kezeléseket kívánó tárgyakat állapotuk és kezelésük hasonlósága alapján csoportosítottam. Rövid tárgy- és állapotleírásukat, és restaurálásuk lehetőségeit e felosztás szerint ismertetem.

Tulajdonos: Gödöllői Királyi Kastély Nonprofit Kft.

1. Öntapadós szalaggal javított borítékok, kivágott bélyegekkel: 61 db

Tárgyleírás: Gépi papírból készített borítékok, esetenként szélein fekete, nyomott kerettel. Lezárásukat meghajtásuk után enyvezés biztosítja. Borítékok széleire vagy, jobb felső sarkaira postai bélyeget ragasztottak. Felületükön fekete és barna tintás bejegyzések, kék és piros tintaceruzás javítás, szövegáthúzás és gyűjtői bélyegző található. Egyes borítékokat piros vagy fekete viaszpecséttel zárták le.

Állapotleírás: A borítékok felülete poros, szennyezett. Egyes borítékok szélein ismeretlen eredetű beázás nyomai és/vagy egérrágás okozta hiányok, szakadások fedezhetők fel.

A borítékok felső, hosszanti élük mentén kibontásukkor felhasították.

A bélyegeket ollóval kivágták. A későbbiekben e kivágott darabokat öntapadós szalagokkal illesztették vissza eredeti helyükre. Az öntapadós szalaggal javított levelek papírjába süllyedt, hordozóra felvitt ragasztó-alapanyag öregedése során átítatta a műtárgyat úgy, hogy a megöregedett, megsárgult ragasztó átítatta a papírt. Az öntapadós javítószalag hordozója helyenként levált.

2. Cementálódott, szemcsés szennyeződésekkel ismeretlen foltokkal rendelkező, öntapadós szalaggal javított borítékok, kivágott bélyegekkel: 30 db

Tárgyleírás: Gépi papírból készített borítékok, esetenként szélein fekete, nyomott kerettel. Lezárásukat enyvezett csík biztosítja. A borítékok széleire vagy jobb felső sarkaira postai bélyeget ragasztottak. Felületükön fekete és barna tintás bejegyzések, kék és piros tintaceruzás javítás és gyűjtői bélyegző található. Egyes borítékokat piros vagy fekete viaszpecséttel zárták le.

Állapotleírás: A borítékok felülete poros szennyezett. Egyes borítékok szélein ismeretlen eredetű beázás nyomai és/vagy egérrágás okozta hiányok, szakadások fedezhetők fel. Felületüket foltokban, különböző vastagságban, a felülethez erősen kötődő, cementálódott homok-, vakolatszemcsék fedik. A szemcsés szennyeződések mellett gyakran (de nem minden esetben) erős kontúrú sárgás folt található. A borítékok felső, hosszanti élük mentén kibontásukkor felhasították. A bélyegeket ollóval kivágták. A későbbiekben e kivágott darabokat öntapadós szalagokkal illesztették vissza eredeti helyükre. Az öntapadós szalaggal javított levelek papírjába süllyedt, hordozóra felvitt ragasztó-alapanyag öregedése során átítatta a műtárgyat úgy, hogy a megöregedett, megsárgult ragasztó átítatta a papírt. Az öntapadós javítószalag hordozója helyenként levált.

3. Kézírtos levelek: 7 db

Tárgyleírás: Gépi papírból készített lapok, esetenként nyomott fejléccel. 2-3-szor meghajtva a borítékok méretére. Felületükön fekete és barna tintás bejegyzések és gyűjtői bélyegző található.

A papírlapok minősége változó.

Állapotleírás: A levelek felülete poros szennyezett. Egyes levelek a hajtások mentén elszakadtak, néhányon egérrágás okozta hiány fedezhető fel.

Egyes lapok anyaga savas, ezek a lapok a hajtások mentén mind elszakadtak, széleik töredezttek.

A vasgallusz tintával írt levelek írása átüt a leveleken, l. fokozatú károsodást okozva a hordozóban¹.

1

Vasgallusz tinta lebomlási stádiumai:			
Első stádium	Második stádium	Harmadik stádium	Negyedik stádium
A hátoldalon részleges, világos barna elszíneződés	Sötétbarna elszíneződés a következő oldalakon	Erős megbarnulás, szakadásokkal, repedések, törések a tintával írt felületen	Kiesett papír részek, nagy anyagveszteségek

4. Cementálódott, szemcsés szennyeződésekkel, ismeretlen eredetű foltokkal rendelkező kéziratos levelek: 7 db

Tárgyleírás: Gépi papírból készített lapok, 2-3-szor meghajtva a boríték méretre. Felületükön fekete és barna tintás bejegyzések és gyűjtői bélyegző található.

Állapotleírás: A levelek felülete poros szennyezett. Egyes levelek a hajtások mentén elszakadtak, egyiken egérrágás okozta hiány fedezhető fel.

Néhány lapon feltehetően vizeletfoltok láthatók, melyek az írás oldódásához és a hordozó roncsolódásához vezettek.

5. Távirat, levélkártya, névjegykártya, egyéb irat : 15 db:

Tárgyleírás: Gépi gyártású, savas papírra csírral felragasztott, kék tintával nyomott géptáviró szalagokkal és/vagy kéziratos bejegyzésekkel. Színes bélyegzőkkel, tintával írt bejegyzésekkel, enyves kötőanyagú papírbélyegzőkkel.

Állapotleírás: A papír hordozó szennyezett, széleik helyenként szakadtak, hiányosak. A géptáviró szalagok helyenként felváltak.

Restaurálási menete:

Az összes műtárgyakat mindkét oldalukon portalaníttani, kíméletesen radirozni kellett, mellyel a tárolás során lerakódott felületi szennyeződések távolíthatók el. A száraztisztítás kénmentes latex radírszivaccsal és vinil-radírral végeztük el. A konzerválás következő lépéseit tárgycsoportonként ismertetem.

Az előzetes oldódási próbák és a korábban, a gyűjtemény hasonló műtárgyainak konzerválása során kiderült, hogy a gyűjtemény összes darabján fellelhető „Farkas hagyaték” körbélyegző tintája vízre, poláros és apoláros oldószerekre is szétfut, ami bármilyen oldószer alkalmazását majdhogynem lehetetlenné teszi.

A lila, zöld és egyes fekete tinták is vízre szétfutnak. A kézirás esztétikus fixálása nem megoldható, ezért a vizes kezelések nem végezhetők el.

A dokumentumok jó olvashatósága feleslegessé teszi a vizes mosást. A bennmaradó szennyeződések, lebomlási termékek a papír további romlását (a cellulózláncok savas hidrolízisét) okozhatják a későbbiekben, de a jó minőségű papírok savtalanítását a mért 5,5-6 pH értékek nem tették indokolttá.

1-2. Öntapadós szalaggal javított borítékok, kivágott bélyegekkel (61 db) és cementálódott, szemcsés szennyeződésekkel ismeretlen foltokkal rendelkező, öntapadós szalaggal javított borítékok, kivágott bélyegekkel (30 db)

További száraztisztítás:

A cementálódott szennyeződések (homok-, vakolatszemcsék) mechanikusan leheertt eltávolítani szike segítségével nedvesítés nélkül, mivel az eddigi tapasztalatok alapján a tinták és a gyűjteményi bélyegző oldódása nem teszi lehetővé és szükségessé az oldószeres tisztítást.

Az öntapadós (a kivágott bélyegeket visszaerősítő) javítócsikoktól származó, a belső felületeken található kiszáradt ragasztó Mylar radírral eltávolítható.

Oldószeres tisztítás:

Az öntapadós, papír hordozó szalaggal javított borítékok papírába süllyedt, műanyag és papír hordozóra felvitt ragasztó-alapanyag öregedése során átítatta a borítékokat úgy, hogy a megöregedett, megsárgult ragasztó átítatta a papírt. A papírban található ragasztóanyag savas kémhatása miatt erősen károsítja a tárgyat. Oldódási próbák során kiválasztott, a beszívódott ragasztóanyagot jól oldó vegyszerrel kell eltávolítani a papírba süllyedt kötőanyagot. A ragasztóanyagot valószínűleg acetón vagy metil-etil-keton oldhatja, de az oldószerek megmozdítják a papír enyvező anyagát, ami eltávolíthatatlan, sárga kontúrú foltot okoz ezért az oldószerek használatát nem javaslom.. Az oldódási próbák során a kiválasztott oldószerek hatását a kéziratos tintákra is vizsgálni kell.

Az eddigi tapasztalatok alapján foltbenzin alkalmazásával a még ragacsos kötőanyag maradványok letörölhetők.

Hiányok, szakadások javítása:

Szakadásokat és gyűrődéseket a később is visszaoldható metil-cellulóz 5%-os vizes oldata és rizskeményítő főzet keverékével javítottuk. ehhez a lap színével megegyező, 35°SR fokú, direkt színezékekkel festett, len és kender-cellulózból készített papírral és/vagy vékony japánpapír csíkokkal lettek kijavítva.

A borítékok eredeti ragasztásait nem javasolt megbontani ezért a vizes kezeléseket vagy túlzott nedvesítést a javítás során is kerülni kellett.

3-4. Kéziratos levelek (15 db), cementálódott szennyeződésű levelek (7 db)

További száraztisztítás:

A cementálódott szennyeződések (homok-, vakolatszemcsék) mechanikusan lehetett eltávolítani szike segítségével nedvesítés nélkül, mivel az eddigi tapasztalatok alapján a tinták és a gyűjteményi bélyegző oldódása nem teszi lehetővé az oldószeres tisztítást.

Oldószeres tisztítás:

Az öntapadós cellul szalaggal javított levél papírjába süllyedt, műanyag és papír hordozóra felvitt ragasztó-alapanyag öregedése során átította a borítékokat úgy, hogy a megöregedett, megsárgult ragasztó átította a papírt. A papírban található ragasztóanyag savas kémhatása miatt erősen károsítja a tárgyat. Oldódási próbák során kiválasztott, a beszívódott ragasztóanyagot jól oldó vegyszerrel kell eltávolítani a papírba süllyedt kötőanyagot. A ragasztóanyagot valószínűleg acetonnal vagy metil- etil keton oldhatja, de az oldószerek megmozdítják a papír enyvező anyagát, ami eltávolíthatatlan, sárga kontúrú foltot okoz, de ennek ellenére ennek a ragasztónak az eltávolítását meg kell kockáztatni, mivel károsító hatása nagyobb, mint a borítékoknál használt papír hordozójú öntapadós szalag kötőanyaga. Az oldódási próbák során a kiválasztott oldószerek hatását a kézirat tintáira is vizsgálni kell.

Hiányok, szakadások javítása:

Szakadásokat és gyűrődéseket a később is visszaoldható metil-cellulóz 5%-os vizes oldata és rizskeményítő főzet keverékével javítottuk. ehhez a lap színével megegyező, 35°SR fokú, direkt színezéssel festett, len és kender-cellulózból készített papírral és/vagy vékony japánpapír csíkokkal lettek kijavítva.

5. Távirat, levélkártya, névjegykártya, egyéb irat (15db)

Az előzetes szemrevételezés alapján ebbe a csoportba tartozó lapok papírja savas összetevőket tartalmaz, ezért célszerű vizes mosásukat, savtalanításukat és pufferelésüket az általános restaurálási bevezetőben leírtak ellenére elvégezni, ha az oldódási próbák ezt lehetővé teszik. A pecsétek és kisebb felületű oldódó anyagok fixálását a papírrestaurálásban használt, a levegőn szublimáló viasz-szerű ciklododekán (apoláros oldószerű) olvadékával biztosítható. Más, általában műanyag fixáló anyagok használatát későbbi eltávolíthatatlanságuk és poláros oldószereik miatt nem javasolt használni.

A dokumentumok jó olvashatósága ugyan feleslegessé tenné a vizes mosást, de a bennmaradó szennyeződések, lebomlási termékek, esetleges vízzeloldható savmaradékok a papír további romlását (a cellulózláncok savas hidrolízisét) okozhatják és a kiválasztott kiegészítési technika is nedvesítéssel jár, ezért a vizes kezelés alkalmazása nem elkerülhető. A papír vízben végzendő tisztításakor a különböző foltok² és a lebomlási folyamatok végtermékei eltávolíthatókká válnak.

Ha az oldódási vizsgálatok eredményei lehetővé teszik, akkor többszöri vizes mosással és 8-as pH-ra beállított kalcium-hidroxid oldatos, többszöri öblítéssel kell elvégezni³. Ez a munkafolyamat az anyagvizsgálat eredményeivel ellenőrizhető (pH mérés). Ezt a megoldást választottam az összes újságpapír- dokumentum esetében.

A savtalanítás és pufferolás vizes oldószeres kezelése során a táviratokon található egyéb színes anyag (bélyegzőfestékek, postairon, stb.) lehetetlenné tette a tervezett nedves kezelést az oldódási próbák tükrében.

Ezért más megoldáshoz kellett folyamodni. A papír 8-as Ph-ját biztosító kalcium-hidroxidot metil cellulóz 0,5%-os oldatában szórópisztollyal vittem fel több rétegben. Ez a technológia biztosította a meggyengült papír mechanikai stabilizálását is.

Hiányok, szakadások javítása:

Szakadásokat és gyűrődéseket a később is visszaoldható metil-cellulóz 5%-os vizes oldata és rizskeményítő főzet keverékével javítottuk. ehhez a lap színével megegyező, 35°SR fokú, direkt színezéssel festett, len és kender-cellulózból készített papírral és/vagy vékony japánpapír csíkokkal lettek kijavítva.

Kelt: Keszthely, 2025 február 25.

Tisztelettel:

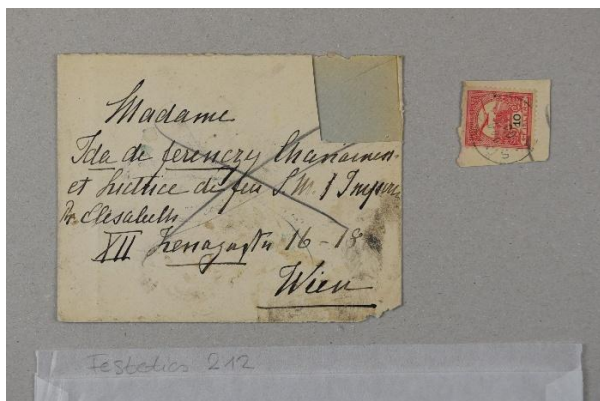
Gönczi Péter
restaurátor

² A vizes kezelés hatására egyes foltok színeinek fakulása vagy körvonalainak halványodása várható. A vízfoltoknak nevezett, sárgás kontúrral rendelkező foltokat a papír lebomlási termékei alkotják, melyek általában nyomtalanul kioldódnak. A többnyire beázásból származó folt magával viszi a papírban található szennyeződések, mely terjedésének határán sárga színű határvonalat képez.

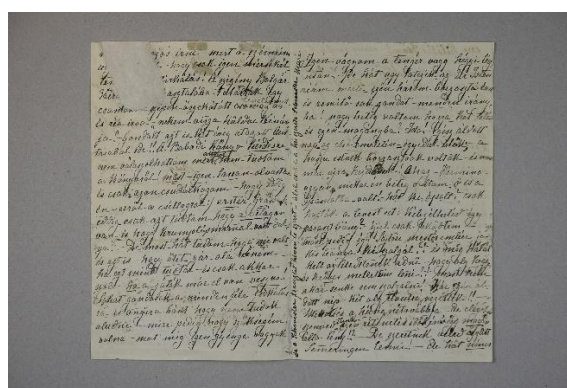
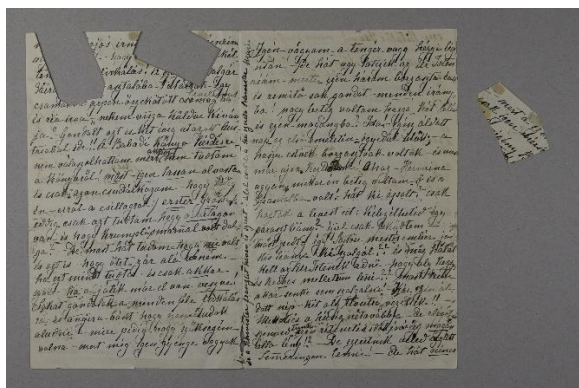
³ A vízben oldott kalcium-oxid (CaO) kalcium-hidroxidot (Ca(OH)₂) - alkot, ami a papírba kerülve és levegőn szárítva a légkörben található szén-dioxiddal (CO₂) lúgos jellegű sókat hagy hátra. A későbbiekben keletkező savakkal a kalcium-karbonát (CaCO₃) oldhatatlan, ill. semleges szulfátot képez, így nemcsak a papírban található savmaradékok semlegesítésére, hanem a későbbi savasodás közömbösítésére is alkalmas.

Fotódokumentáció – Farkas Archivum nyolcadik ütem

1-2. Öntapadós szalaggal javított borítékok, kivágott bélyegekkel (61 db) és cementálódott, szemcsés szennyeződésekkel ismeretlen foltokkal rendelkező, öntapadós szalaggal javított borítékok, kivágott bélyegekkel (30 db)

3-4. Kézírtas levelek (15 db), cementálódott szennyeződésű levelek (7 db)

5. Távirat, levélkártya, névjegykártya, egyéb irat (15db)

